

AUTEURS
ANNET HERMANS

Kennisplatform
Integratie &
Samenleving

Januari 2016

OUDERBETROKKENHEID VAN NIEUWKOMERS OP TWEË SCHIEDAMSE BASISCHOLEN

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Achtergrond	4
1.2	Leeswijzer	4
2	Inzichten uit eerder onderzoek	5
2.1	Ouderbetrokkenheid van nieuwkomers	6
2.2	Externe ondersteuning	7
3	Opzet en uitvoering van het veldonderzoek	8
4	Bevindingen uit de interviews	11
4.1	Korte beschrijving van de scholen	12
4.2	De inzet van de Centrale Opvang Nieuwkomers en 't Meesterwerk op contact met ouders	12
4.3	Aansturen op onderwijsonder-steunend gedrag van ouders	13
4.4	Bevindingen van de ouders	14
4.5	Conclusies uit de interviews met ouders	16
4.6	Professionals over de ouders	17
4.7	Conclusies uit de interviews met onderwijsprofessionals	18
4.8	Externe ondersteuning	19
5	Aanbevelingen voor de scholen	20
5.1	Advies aan de scholen	21
5.2	Aanbevelingen om het contact met ouders te versterken	21
5.3	Aanbevelingen om onderwijsondersteunend gedrag te bevorderen	23
5.4	Mogelijkheden voor externe ondersteuning	24
6	Literatuur	25
Bijlage	Overzicht respondenten	27

1.1 Achtergrond

De Schiedamse basisscholen 't Meesterwerk en Centrale Opvang Nieuwkomers (CON) waren benieuwd naar de betrokkenheid van ouders van nieuwkomers op hun scholen. Daarom dienden zij in juli 2015 een verzoek voor onderzoek in bij Kennisplatform Integratie & Samenleving.

Beide scholen geven onderwijs aan leerlingen die grotendeels kort in Nederland wonen: kinderen uit EU-migratielanden zoals Bulgarije en Polen, en vluchtelingen uit onder andere Somalië en Syrië. De scholen zetten al flink in op het contact met deze ouders en investeren in de ondersteunende rol. Toch slagen zij er bij een deel van de ouders niet in om de aansluiting te vinden. De scholen willen meer inzicht verkrijgen in welke onderdelen van hun aanpak effectief zijn voor deze groepen ouders. En op welke gebieden ze nieuwe interventies moeten ontwikkelen om de ouders toe te rusten voor hun (onderwijs)ondersteunende rol. Er zijn ook leerlingen waarvan de ouders door laaggeletterdheid en/of multiproblematiek niet in staat zijn hun kind goed te begeleiden. Voor die kinderen willen de scholen weten of er mogelijkheden zijn voor de inzet van externe ondersteuning, zoals de VoorleesExpress.

Kennisplatform Integratie & Samenleving besloot dit kleinschalige onderzoeksproject te financieren en uit te laten voeren door PreciesAdvies, een kenniscollectief voor maatschappelijke kansen. De rapportage ligt voor u.

1.2 Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk vindt u, samengevat uit eerder onderzoek, relevante inzichten over ouderbetrokkenheid bij migrantenouders (en in het bijzonder nieuwkomers). Hoofdstuk drie licht de opzet van het veldonderzoek toe. In hoofdstuk vier worden de uitkomsten van dit onderzoek gepresenteerd. Het laatste hoofdstuk bevat concrete aanbevelingen voor scholen om de ouderbetrokkenheid van nieuwkomers te versterken.

1.1 Ouderbetrokkenheid van nieuwkomers

Kinderen die kort in Nederland wonen hebben doorgaans een geringe beheersing van de Nederlandse taal en soms is er ook op andere terreinen een achterstand in te halen alvorens zij goed meekomen in het reguliere onderwijs. Voor een succesvolle start van de onderwijsloopbaan in Nederland is betrokkenheid van de ouders belangrijk, zeker in het basisonderwijs, waar ouders actief worden betrokken bij ondersteuning van wat er op school gebeurt. Ouderbetrokkenheid kan overigens diverse vormen aannemen: van actieve betrokkenheid bij activiteiten op school tot ondersteuning bij huiswerk of bij leerprocessen thuis (Beek, Rooijen & de Wit, 2007, Desforges & Abouchaar, 2003, Lusse, Walraven & De La Rie, 2011).

Voor deze studie is als startpunt gezocht naar wat er valt te leren uit eerder onderzoek over ouderbetrokkenheid van nieuwkomers. Dit onderzoek blijkt er weinig te zijn. Wel is er literatuur over *do's* en *don'ts* of knelpunten bij ouderbetrokkenheid van de bredere groep ouders met een migratie-achtergrond (Hermans, Bruins & Zwaga, 2014, Ladky & Peterson, 2008, Lusse, 2013). Binnen dat onderzoek is wel enige kennis opgedaan over specifieke factoren die ook voor ouders van nieuwkomers van invloed zijn op hun betrokkenheid (of het gebrek daaraan): de onbekendheid met de taal en het onderwijssysteem (en bijbehorende verwachtingen van ouders) in Nederland, de lange werkdagen, de onzekere toekomst in Nederland en (traumatische) ervaringen in het land van herkomst en tijdens de vlucht uit hun land (Hermans et al., 2014, Tuk, 2012). Ook bevindingen over (het stimuleren van) ouderbetrokkenheid bij laagopgeleide ouders zijn voor een deel van deze ouders relevant. Een deel van de nieuwkomers heeft namelijk weinig opleiding.

Uit de literatuur komt een eenduidig beeld naar voren over de vormen van ouderbetrokkenheid die het meest bijdragen aan schoolsucces (zowel voor nieuwkomers/migranten als niet-migranten). Vooral de ondersteuning die ouders thuis kunnen bieden blijkt relevant (Bakker, Denessen, Denissen & Oolbekink-Marchand, 2013, Desforges & Abouchaar, 2003). Om ontwikkelingsgericht gedrag thuis te kunnen aanmoedigen is goed contact van leerkrachten en andere professionals met ouders een noodzakelijke voorwaarde (Bakker et al., 2013, Lusse, 2013). *Deze verkenning richt zich daarom op de mogelijkheden om het contact tussen school en ouders te verbeteren en om bij ouders het onderwijsondersteunend gedrag thuis te versterken. Daarnaast is er gekeken naar wat er bekend is over externe mogelijkheden om kinderen van wie ouders er (nog) niet in slagen veel ondersteuning te bieden thuis te ondersteunen.*

CONTACT TUSSEN SCHOOL EN OUDERS

Voor school en ouders is het van belang dat ouders zicht krijgen op wat het kind leert op school en hoe het zich ontwikkelt zodat er daadwerkelijk uitwisseling met de leerkracht kan plaatsvinden om het kind thuis adequaat te kunnen ondersteunen. Uit de praktijk op scholen blijkt dat het lastig is om bepaalde groepen ouders van nieuwkomers te betrekken bij school, en eenmaal op school is communiceren lastig. Wat daarbij meespeelt, is allereerst dat ouders de Nederlandse taal vaak nog niet machtig zijn. Zij begrijpen maar ten dele waarover het intakegesprek, en later het rapportgesprek, gaat. Een tolk kan helpen om het begrip te vergroten, maar is geen voldoende voorwaarde voor een goede communicatie over schoolzaken (Hermans et al., 2014). Het vraagt namelijk ook enig inzicht in het Nederlandse onderwijs om de details te begrijpen. Ouders zijn – mede vanwege hun beperkte taalbeheersing – lang niet altijd op de hoogte van ouderbijeenkomsten en voorlichtingsavonden die er op scholen worden georganiseerd. En als zij deze wel bijwonen, kunnen zij deze niet altijd goed volgen (Hermans et al., 2014). Ouders die de Nederlandse taal slecht beheersen en/of laagopgeleid zijn, blijken moeilijker bereikbaar dan andere ouders, terwijl juist bij hen thuisbetrokkenheid minder vanzelfsprekend en effectief lijkt (Distelbrink, Pels, Jansma & van der Gaag, 2012).

Onderzoek laat zien dat de school het best eerst kan focussen op persoonlijke contact tussen leerkracht en ouders, van belang voor de vertrouwensrelatie (Lusse, 2013). Schriftelijke communicatie in de periode dat ouders net in Nederland zijn leidt niet tot veel begrip. Factoren die bijdragen aan goed contact tussen ouders en school (in het algemeen) zijn o.a. inzetten op een gedeelde verantwoordelijkheid tussen school en ouders voor de ontwikkeling van het kind, (h)erkenning bij leerkrachten van de bijdrage die ouders leveren, goede informatie van de leerkracht aan ouders over de vorderingen van het kind en over activiteiten op school (Desforges & Abouchaar, 2003, Lusse, 2013). En een belangrijk criterium voor goed contact is dus ook dat de communicatie vanuit school aansluit bij de behoeften en mogelijkheden van ouders.

ONDERWIJSONDERSTEUNEND GEDRAG VAN OUDERS

De ondersteuning van ouders thuis is een belangrijk aspect van ouderbetrokkenheid. Belangrijke aspecten van adequaat onderwijsondersteunend gedrag blijken de literatuur zijn allereerst: een opvoedstijl met een combinatie van warmte en grenzen stellen en bemoediging. Daarnaast is het thuis praten over aan school gerelateerde zaken van belang. Met dit laatste laten ouders blijken de schoolloopbaan van het kind belangrijk te vinden (Desforges & Abouchaar, 2003, Lusse, 2013). De mate waarin ouders persoonlijke gesprekken voeren met kinderen en hen verhalen vertellen is een derde aspect, onder andere

van invloed op de ontwikkeling van de woordenschat (Scheele, 2010). Tot slot heeft het maken van plannen en bespreken van leerstrategieën met het kind een positief effect op schoolsucces, evenals directe instructie, mits dit op een positieve manier gebeurt (Lusse et al., 2011; Desforges & Abouchaar, 2003).

Uit onderzoek van Drummond en Stipek (2004) en van Cohen, van der Wouden, Jakobs en Slot (2013) naar de betrokkenheid van ouders uit lagere sociaaleconomische milieus, blijkt dat deze vooral geneigd zijn om hun kind thuis te helpen wanneer de leerkracht daar expliciet naar vraagt. Deze ouders willen vaak graag praktische tips van de school over hoe zij hun kind thuis kunnen begeleiden. Volgens ditzelfde onderzoek moet het gaan om gedetailleerde en eenvoudig op te volgen adviezen. Het bevordert de ouderbetrokkenheid wanneer leerkrachten veel informatie over het onderwijs en de voortgang van de leerling verschaffen en zich inspanssen om de thuiscultuur te begrijpen (Bakker et al., 2013).

1.2 Externe ondersteuning

Uit onderzoek blijkt dat vooral ouders met weinig opleiding, ouders die niet- of laag geletterd zijn of ouders die zich in een problematische thuissituatie bevinden soms nauwelijks toekomen aan sensitief opvoeden en het gericht stimuleren van de ontwikkeling van het kind (Mesman, 2010). Ouders die zelf niet in staat zijn hun kinderen te ondersteunen bij de schoolloopbaan, kunnen uiteraard ook externe hulp inschakelen. Uit onderzoek naar de mate waarin dit gebeurt onder ouders met een migrantenachtergrond, blijkt dat externe hulp zowel in het basis- als in het voortgezet onderwijs het vaakst wordt ingeschakeld door hoog opgeleiden. Dit kan hulp zijn van professionals, vrijwilligers, of hulp door familieleden of bekenden (Cohen et al., 2013). Onbekendheid met mogelijkheden, zich niet bewust zijn van het belang en gebrekkige financiële middelen kunnen ten grondslag liggen aan het niet inschakelen van externe hulp door laag opgeleide migrantenouders (ibid.).

Om kinderen in gezinnen met een weinig onderwijsondersteunend klimaat te ondersteunen bij de schoolloopbaan zijn verschillende interventies ontwikkeld die weinig of niets kosten voor ouders en gemakkelijk zijn aan te bieden. Het meest bekende landelijke voorbeeld van externe ondersteuning thuis is de VoorleesExpress. Bij de VoorleesExpress leest een getrainde vrijwilliger een kind thuis voor, gedurende een langere periode; ouders leren door erbij te zijn hoe zij zo kunnen voorlezen dat kinderen worden uitgedaagd in hun ontwikkeling. Op termijn – zo is het idee – kunnen ouders het voorlezen dan zelf overnemen. Uit een evaluatie in Utrecht blijkt dat de taalvaardigheid

van kinderen na deelname aan de VoorleesExpress is verbeterd, het leesplezier is vergroot en de taalomgeving in huis is verrijkt (Buuren & Lucassen, 2010). Ook lokaal zijn er voorbeelden van externe hulp programma's. In Rotterdam bijvoorbeeld worden ouders tijdens huisbezoeken van oudercoaches in de zogeheten *childrens zone*¹ begeleid om het onderwijsondersteunend gedrag in de thuissituatie te verbeteren. Tijdens dit onderzoek is uitgezocht of deze vorm van ondersteuning in Schiedam bestaat. Daarbij is ook gekeken naar ondersteuning die mogelijk plaatsvindt vanuit migrantenzelforganisaties. We komen erop terug in hoofdstuk 4.

¹ De *childrens zone* bestaat uit zeven aangesloten wijken op Rotterdam Zuid die onderdeel uitmaken van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid. In de *childrens zone* staat de ontwikkeling van het kind centraal.

Voor de beantwoording van de onderzoeksvraag zijn – naast het bestuderen van literatuur en een zoektocht naar de beschikbaarheid van externe hulp in Schiedam (zie hoofdstuk 2) – kwalitatieve interviews uitgevoerd met 21 personen. Allereerst zijn gesprekken gevoerd met de directeuren van de twee scholen. Dit om na te gaan bij welke groepen ouders zij vooral noodzaak zagen tot het stimuleren van ouderbetrokkenheid, en welke problemen zij bij deze groepen ondervonden. In het gesprek met de directeuren van beide scholen werd duidelijk dat zij de focus wilden leggen op interviews met ouders met een Bulgaarse, Somalische en Soedanese herkomst. Met deze ouders zou het moeilijk zijn aansluiting te vinden, terwijl de kinderen uit deze groepen ondersteuning juist goed kunnen gebruiken. Vervolgens zijn er interviews gehouden met tien ouders, kort woonachtig in Nederland. Het werven van de Bulgaarse ouders op de CON heeft de meeste inspanning gekost. Angst bij deze ouders voor instanties is hiervan volgens de onderwijsassistent, die ze heeft geworven, de oorzaak. Voorts zijn vier leerkrachten geïnterviewd, drie onderwijsassistenten en twee ouderconsulenten.

De interviews zijn uitgevoerd in de periode tussen 22 september en 2 december 2015. Voor het interviewen van de directeuren, ouders en professionals zijn topiclijsten ontwikkeld met voornamelijk open vragen. Met de ouders is gesproken over het contact met school, hun mening over school en de deelname aan activiteiten voor ouders. Ook is nagegaan wat ze doen met suggesties voor onderwijsondersteuning die ze van school krijgen, in hoeverre ze thuis ontwikkelingsgerichte activiteiten uitvoeren en is hun mening gevraagd over externe ondersteuning thuis. Tijdens de interviews met de onderwijsprofessionals is aan de orde gekomen wat de school doet om partnerschap met ouders tot stand te brengen, wat daarin specifiek is voor nieuwkomers en hoe dit verloopt voor de verschillende groepen ouders. Daarnaast is gesproken over de wijze waarop de school ouders stimuleert in onderwijsondersteuning thuis en is gevraagd naar suggesties om dit te verbeteren.

Voor het zicht op de mogelijkheden voor externe ondersteuning van kinderen en ouders thuis is naast de interviews gesproken met een medewerker van Vluchtelingenwerk Maasdelta, met stichting Aanzet, een begeleidingsorganisatie op het terrein van educatie en opvoeding in de regio, en met de voorzitter van Eurosoma, een zelforganisatie van Somaliërs. Daarnaast is met de bibliotheek Schiedam mailcontact geweest over (voor) leesmogelijkheden thuis. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van alle personen met wie is gesproken.

In een bespreking op 7 december 2015 met de directeur van de CON en de nieuwe locatieleider van 't Meesterwerk zijn de belangrijkste conclusies van de interviews besproken.

DE INTERVIEWS MET DE OUDERS

In totaal zijn vijf ouders met een Bulgaarse achtergrond, drie ouders van Somalische herkomst en twee ouders afkomstig uit Soedan geïnterviewd. Op de CON zijn vier ouders van Bulgaarse herkomst geïnterviewd. De ouders afkomstig uit Somalië, Soedan en de vijfde ouder met een Bulgaarse achtergrond zijn van 't Meesterwerk. De ouders zijn geworven door de scholen.

De helft van de geïnterviewde ouders is zeer laag opgeleid; twee ouders met een Somalische achtergrond en drie ouders afkomstig uit Bulgarije hebben geen onderwijs gevolgd of alleen basisonderwijs. Bij de ouders met een Bulgaarse achtergrond betreft dit Bulgaarse Roma en Turkstalige Bulgaren. De andere ouders hebben minimaal voortgezet onderwijs gevolgd. Bijna alle geïnterviewde ouders wonen minder dan zes jaar in Nederland. Eén geïnterviewde ouder, afkomstig uit Somalië, is al langer in Nederland: tien jaar. Deze moeder is geïncludeerd in het onderzoek omdat zij een bijzondere rol heeft op school. Ook als is haar rol niet geformaliseerd op school, ze fungeert in de praktijk als een zogeheten 'ambassadeur'; dit is een ouder die goed Nederlands spreekt en op school actief de verbinding zoekt met ouders van dezelfde taalachtergrond die nog minder goed hun weg hebben gevonden in het onderwijs. Ook de geïnterviewde ouder met Bulgaarse achtergrond van 't Meesterwerk fungeert als ambassadeur.² De ambassadeurs zijn zelf heel betrokken bij school; zij konden ons meer vertellen over andere ouders die dit mogelijk minder zijn; omdat zij veel contacten met verschillende groepen ouders hebben.

De interviews met de ouders hebben op school plaatsgevonden. Twee Bulgaarse ouders zijn op hun verzoek samen geïnterviewd. Bij vier Bulgaarse en twee Somalische ouders is een tolk ingezet. Alle ouders hebben een cadeaubon ontvangen.

2 We duiden de ouders met deze speciale rol in het onderzoek steeds aan als ambassadeur, ook al is deze rol niet geformaliseerd door de school.

DE INTERVIEWS MET DE ONDERWIJSPROFESSIONALS

De interviews met de onderwijsprofessionals zijn eveneens op de scholen afgenomen. De geïnterviewde professionals op de CON zijn de directeur, drie leerkrachten en twee onderwijsassistenten. Van deze groep werken een leerkracht en onderwijsassistent op locatie Oost en het andere duo op locatie Nieuwland. Ze geven les aan de jongste nieuwkomers (vanaf 6 tot 10 jaar) en de oudste nieuwkomers (van 10 tot 12 jaar). Op 't Meesterwerk zijn de directeur, beide ouderconsulenten, een leerkracht uit de onderbouw en een onderwijsassistent, die in de onderbouw en bovenbouw werkt, geïnterviewd. Criteria voor de selectie van de leerkrachten waren een verdeling over de onderbouw en bovenbouw en voldoende ervaring met de geselecteerde groepen ouders. De onderwijsassistenten op de CON hebben net als de ouderconsulenten op 't Meesterwerk een specifieke rol in het betrekken van ouders; zo is de Turkstalige onderwijsassistent op de CON ook intermediair en tolk voor de (Turkstalige) Bulgaarse ouders.

3 Bevindingen uit de interviews

IN DIT HOOFDSTUK WORDEN DE RESULTATEN UIT DE INTERVIEWS BESPROKEN. HET HOOFDSTUK BEGINT MET EEN KORTE BESCHRIJVING VAN DE SCHOLEN, GEBASEERD OP INFORMATIE UIT DE INTERVIEWS MET DE ONDERWIJSPROFESSIONALS (4.1). DAN VOLGT EEN BESCHRIJVING VAN DE INSPANNINGEN VAN DE SCHOLEN OM CONTACTEN MET OUDERS TE STIMULEREN EN OM HEN TE BETREKKEN BIJ DE ONDERWIJSLOOPBAAN VAN HUN KINDEREN, EVENEENS OP BASIS VAN DE GENOEMDE INTERVIEWS (4.2 EN 4.3). IN 4.4 EN 4.5 PRESENTEREN WE DE BEVINDINGEN UIT DE INTERVIEWS MET DE OUDERS. DEZE GAAN OVER HOE ZIJ DE ONDERWIJSLOOPBAAN VAN HUN KIND EN HET CONTACT MET SCHOOL ERVAREN. IN 4.6 EN 4.7 BESCHRIJVEN WE NOGMAALS HET CONTACT VAN OUDERS MET DE SCHOOL EN HUN ONDERSTEUNING AAN DE KINDEREN, MAAR DAN VANUIT HET PERSPECTIEF VAN DE LEERKRACHTEN. IN 4.8 KOMEN DE BEVINDINGEN OVER DE MOGELIJKHEDEN VOOR EXTERNE ONDERSTEUNING THUIS AAN DE ORDE.

3.1 Korte beschrijving van de scholen

DE CENTRALE OPVANG NIEUWKOMERS

De Centrale Opvang Nieuwkomers in Schiedam is een samenwerkingsproject van de schoolbesturen in het basisonderwijs, en de enige voorziening in Schiedam voor kinderen die uit het buitenland komen en korter dan drie jaar in Nederland zijn. De CON is een school met een eigen directie die van de gemeente brede schoolmiddelen en cultuurgelden ontvangt. Daarmee wordt sinds kort taalles voor ouders gefinancierd.

Nadat kinderen een intensief taaltraject hebben gevolgd bij de CON, stromen zij door naar een school voor regulier basis- of voortgezet onderwijs. Daarbij wordt een actief spreidingsbeleid gehanteerd, om te voorkomen dat een concentratie van nieuwkomers ontstaat op scholen.

De CON telt ca. 100 leerlingen van vooral Bulgaarse, Poolse en Syrische komaf en is gehuisvest binnen twee andere basisscholen in Schiedam. Er zijn vier groepen voor nieuwkomers in een noodvoorziening naast de Peperklip in Schiedam Oost en twee groepen in de Startblokken in Nieuwland. De directeur heeft zelf een bureau in het kantoor van het samenwerkingsverband Schiedam, Vlaardingingen en Maassluis 'Onderwijs dat past'. Deze situatie waarbij er gependeld wordt tussen drie locaties en de school geen eigen gezicht heeft, is verre van ideaal voor de kinderen, het team en de ouders, aldus de professionals met wie wij spraken.

'T MEESTERWERK

't Meesterwerk is een basisschool op katholieke grondslag in de wijk Nieuwland in Schiedam, een naoorlogse uitbreidingswijk met een lage sociale index. De school telt 140 leerlingen. Hierbij zijn ook leerlingen die vanuit de CON zijn gekomen. 't Meesterwerk is een brede basisschool met activiteiten voor kinderen gericht op sport, cultuur en onderwijs en daarnaast ook een veelheid aan activiteiten bedoeld voor de ouders van de school en voor de bewoners van de wijk: een voedselbank, naailes en Nederlandse taallessen voor ouders en wijkbewoners. Op school werken twee ouderconsulenten.

Op 't Meesterwerk heeft rond de zomervakantie een wisseling van de directie plaatsgevonden, de nieuwe directie heeft een aantal veranderingen doorgevoerd. Met betrekking tot ouderbetrokkenheid ligt de focus nu op betrokkenheid van ouders bij de ontwikkeling van hun kind. In dat kader zijn er vaste contactmomenten voor ouders en leerkracht en zijn bijvoorbeeld welkomsgesprekken aan het begin van het jaar ingevoerd. Om meer rust in de school te krijgen bestaat niet meer de mogelijkheid voor

ouders om hun kind dagelijks in de klas te brengen. Ook worden door de ouderconsulenten minder bijeenkomsten voor ouders georganiseerd³. Wel is er nu maandelijks een inloop waarbij de leerkrachten en kinderen iets aan ouders laten zien.

3.2 De inzet van de Centrale Opvang Nieuwkomers en 't Meesterwerk op contact met ouders

In deze paragraaf kijken we wat beide scholen doen om contact met ouders te onderhouden. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen individueel contact tussen ouders en school over het kind en collectieve bijeenkomsten zoals een inloop in de groep of taallessen voor ouders.

DE CENTRALE OPVANG NIEUWKOMERS

Persoonlijk contact ouders en school

Op de CON is er het hele jaar door instroom van nieuwe leerlingen. Tijdens de intake vertelt de directeur aan nieuwe ouders hoe de school werkt met kinderen, ze geeft uitleg over de structuur van de school, het rooster en andere praktische zaken. Ouders krijgen op papier informatie over de taallessen voor ouders.

Bij de start van een kind op school heeft de leerkracht vaak een kort gesprek met de ouders en na vier weken is er een voortgangsgesprek. De leerkracht bespreekt dan met de ouders de ontwikkeling van het kind en hoe ouders vinden dat het gaat. De kinderen vullen een thermometer in waarop ouders kunnen zien wat het kind vindt van de leerkracht, van school, van klasgenoten etc. Na 16 weken is er een rapportgesprek met ouders. Dit rapport is daarvoor al besproken met het kind. De voortgang wordt met smileys aangegeven zodat ook de ouders die geen Nederlands spreken een beeld krijgen. Voor het gesprek met ouders trekt de school een half uur uit.

Een Turkstalige onderwijsassistente wordt ingezet als intermediair en tolk voor de Bulgaarse ouders, die voor een groot deel Turkstalig zijn.

³ In dit rapport worden ze beide ouderconsulent genoemd, formeel is een van hen een brugfunctionaris, zij heeft als taak de samenwerking tussen de school en de buurt te versterken.

Collectief contact:

Ouders mogen 's ochtends mee de klas in, als de lessen beginnen, gaan ze weg.

Eens in de 10 weken is er een open dag. Om ouders hiervoor warm te krijgen bereiden de leerkrachten dit voor met de kinderen door bijvoorbeeld cakejes te maken. De opkomst verschilt per groep.

De school organiseert op beide locaties twee keer per jaar een thematische koffieochtend, waar ouders voorlichting krijgen over leerplicht, de schoolarts, maatschappelijk werk et cetera, of kinderen en leerkrachten vertellen wat zij doen in de groepen. Eveneens twee keer per jaar is er een ouderavond op de centrale locatie.

Sinds maart 2015 verzorgt een leerkracht van de school eens per week taalles aan ouders. Er zijn twee groepen van 16 tot 18 ouders die 1,5 uur les krijgen. Tijdens deze lessen wordt ook aandacht besteed aan activiteiten op school waaraan ouders een bijdrage kunnen leveren, zoals Sinterklaas en Kerst. Ook wordt de leesles aan kinderen met ouders besproken.

'T MEESTERWERK

Persoonlijk contact ouders en school:

De school heeft dit schooljaar kennismakingsgesprekken⁴ ingevoerd. Iedere leerkracht nodigt jaarlijks aan het begin van het schooljaar de ouders van ieder kind uit voor een gesprek waarin de verwachtingen over het contact van ouders en leerkracht met elkaar wordt besproken. Ook worden de ouders uitgenodigd te vertellen over het kind en hoe het thuis gaat. Gedurende het jaar is er nog een voortgangsgesprek en zijn er twee rapportgesprekken.

Na het intakegesprek van de directeur met nieuwe ouders, geeft de ouderconsulent deze ouders informatie over de activiteiten in de ouderkamer. De ouderconsulenten spreken 's ochtends op het schoolplein nieuwe ouders aan om deel te nemen aan ouderactiviteiten. De ouderconsulent heeft ook als taak om ouders te helpen en door te verwijzen als ze problemen hebben in de thuissituatie. Zij hebben een korte lijn naar de ouders, ze bellen ouders als ze bijvoorbeeld op een bijeenkomst worden verwacht en er niet zijn.

⁴ Leerkrachten gebruiken een format voor deze kennismakings- of welkomstgesprekken.

Zoals in hoofdstuk 3 is beschreven fungeren enkele ouders als ambassadeur en geven informatie aan ouders met dezelfde herkomst over activiteiten voor ouders, ze halen ouders de school in en tolken op verzoek van ouders of school bij gesprekken.

Collectief contact:

Bij de kleuters mogen de ouders iedere dag tot 08.45 de klas in. In de andere groepen is er eenmaal per maand een half uur inloop voor ouders.

Eenmaal per twee weken is er 'koffie met de directie' voor ouders. De directeur vertelt over ontwikkelingen op school en ouders kunnen vragen stellen aan de directeur. De vragen gaan o.a. over huiswerk voor kinderen en voor ouders, de overblijf, kosten van de overblijf en de fusie met een school in de buurt.

Op school is een ouderkamer waar o.a. Nederlandse taalles en naailes wordt gegeven, ook is er een voedselbank in de school. De directie heeft in overleg met de ouderconsulenten de regie over de activiteiten voor ouders.

3.3 Aansturen op onderwijsondersteunend gedrag van ouders

In deze paragraaf kijken we wat beide scholen doen om het onderwijsondersteunend gedrag thuis te stimuleren tijdens individueel contact tussen leerkracht en ouders en tijdens groepsactiviteiten voor ouders.

DE CENTRALE OPVANG NIEUWKOMERS

Persoonlijk contact tussen ouders en school:

Ouders krijgen tijdens de intake, het 4- en 16 weken gesprek tips over wat ze thuis met hun kind kunnen doen: bijvoorbeeld naar de bibliotheek gaan, thuis educatieve televisie programma's kijken met hun kind en boekjes lezen.

Collectief contact

Tijdens de Nederlandse taalles voor ouders worden brieven en activiteiten van school uitgelegd en wordt de leesles voor kinderen in de klas voorbereid, zodat de ouders de leesles een keer kunnen bijwonen. Ze worden ook gestimuleerd om thuis met hun kind te lezen.

'T MEESTERWERK

Persoonlijk contact ouders en school:

De leerkracht vraagt ouders die thuis geen Nederlands spreken om hun kind te stimuleren naar Sesamstraat, Jeugdjournaal of Klokhuis te kijken. En vervolgens vraagt de leerkracht in de klas na of de leerlingen het programma hebben gekeken.

Collectief contact:

Iedere 3 weken is er een Overstap bijeenkomst voor ouders, Overstap is een ondersteunend programma bij de methode 'Veilig leren lezen' in groep 3 bedoeld voor ouders om thuis met hun kind mee te werken. De bijeenkomsten voor ouders in groep 1 en 2, die waren gekoppeld aan het VVE programma Piramide, zijn stopgezet. De school streeft nu naar ontwikkelingsgericht onderwijs en is van mening dat het gestructureerde Piramideprogramma en de bijbehorende ouderbijeenkomsten hier niet bij passen.

3.4 Bevindingen van de ouders

In deze paragraaf volgt een beknopte beschrijving van hoe de geïnterviewde ouders in grote lijnen aankijken tegen het welbevinden van hun kind op school en de mate van tevredenheid over de school. De meer gedetailleerde opvattingen van de ouders over de contacten met school en wat zij doen aan educatieve activiteiten thuis (en doen met suggesties van leerkrachten daarbij) zijn uitgesplitst naar herkomst: Bulgaars, Somalisch en Soedanees.

ALGEMENE OPVATTINGEN OVER DE ONTWIKKELING VAN KINDEREN EN DE SCHOOL

Op één ouder na, zijn de geïnterviewde ouders tevreden over school. Alle geïnterviewde ouders zeggen dat het goed gaat met hun kind. Voor enkele ouders is de ontwikkeling van hun kind een belangrijk criterium hiervoor. Ze geven aan dat het goed gaat omdat het kind binnenkort uitstroomt naar het regulier onderwijs of al goed leert rekenen. Voor de meeste ouders is de belangrijkste graadmeter of het goed gaat, dat het kind graag naar school gaat en vrienden heeft.

"Het gaat goed met mijn twee kinderen op 't Meesterwerk, ze willen ook tijdens de vakantie naar school."

s.⁵

5 De letter refereert aan de eerste letter(s) van het herkomstland van de ouder, zie het overzicht respondenten in bijlage 1.

OUDERS VAN BULGAARSE HERKOMST

De vier geïnterviewde moeders met een Bulgaarse achtergrond van de CON spreken nauwelijks Nederlands, drie zijn laagopgeleid, de vierde heeft voortgezet onderwijs in Bulgarije gevolgd. De vijfde ouder van Bulgaarse herkomst met een kind op 't Meesterwerk spreekt goed Nederlands en heeft een beroepsopleiding gevolgd. Zij is ambassadeur op deze school.

Drie van de vier ouders afkomstig uit Bulgarije op de CON hebben weinig contact met de leerkracht, ze brengen hun kind en komen ook wel eens in de klas, waar het kind laat zien waar het mee bezig is. Ze kennen de naam van de vaste leerkracht niet, vertellen wel dat hun kind bij de ene leerkracht schrijft, en bij een ander leest. Een van deze moeders heeft op de dag van het interview een rapportgesprek maar ze heeft het briefje niet helemaal begrepen, en weet bijvoorbeeld niet of het gesprek over haar zoon of haar dochter gaat. Of misschien wel over beide. Het belangrijkste voor deze ouders is dat het goed gaat met hun kinderen en omdat het goed gaat, vinden zij contact met leerkrachten niet nodig.

"Het is moeilijk om contact met de juf te hebben omdat ik de taal niet begrijp. Dat kan alleen met een tolk. Maar ik vind het niet erg dat ik niet met de juf kan praten omdat het goed gaat met mijn kinderen. Er zijn geen problemen dus er is ook niets waarover ik wil praten."

B.

Deze ouders geven aan dat ze thuis geen educatieve activiteiten doen met hun kind. Volgens een moeder heeft de school geadviseerd naar de bibliotheek te gaan en een app te gebruiken voor rekenen. Maar ze heeft geen tijd voor de bibliotheek en ze wil niet dat haar zoon teveel op de tablet zit, daarom doet hij de rekenoefeningen niet. Ze heeft een telraam voor haar zoontje gekocht en laat hem verder vooral doen wat hij wil: springen en met de bal spelen. De andere twee Bulgaarse moeders hebben van school geen tips gehad voor thuis en vinden het ook niet nodig om iets te doen, want het gaat goed op school. Een zoon krijgt een boek mee naar huis, dat hij thuis probeert te lezen en ook voorleest aan zijn zusje.

"Op school hebben ze niets gezegd over wat ze van ons verwachten, het is mij niet duidelijk wat school verwacht dat ik thuis doe."

B.

De vierde van oorsprong Bulgaarse moeder, zij heeft voortgezet onderwijs gevolgd, spreekt weinig Nederlands, maar heeft wel altijd veel contact onderhouden met de leerkracht van haar dochter. Deze vertelde haar dat ze thuis woorden moest oefenen met haar dochter, en dat doet ze ook. Zij praat veel met haar dochter over school. Ze is ook op de koffieochtend geweest en volgt de school via Facebook. Maar ook zij heeft het advies om

naar de bibliotheek te gaan niet opgevolgd; ze wist niet goed hoe dit aan te pakken.

"De leerkracht heeft gezegd dat ik altijd aan de bel mocht trekken. De school is een soort familie, ik voel me op mijn gemak om contact met de juf te zoeken. School heeft ook gezegd dat ik naar de bieb moest gaan, dat heb ik niet gedaan, ik wist niet wat ik in de bieb moest. Misschien als iemand met me mee was gegaan. Ik heb wel zelf stripboeken gekocht."

B.

Drie van de vier geïnterviewde Bulgaarse 'CON' ouders zijn niet op de hoogte van de koffieochtend bij de CON. Eén van hen is niet op de hoogte van de taal cursus op school. Zij woont in Oost en kent ook de taal cursus voor Bulgaren in het wijkcentrum niet. De andere moeders zijn wel op de hoogte maar kunnen niet naar de taal cursus omdat deze in de ochtend is en dan werken ze.

De uit Bulgarije afkomstige geïnterviewde moeder op 't Meesterwerk is ambassadeur. Zij is heel positief over het welkomsgesprek aan het begin van het jaar met de leerkracht, en ook dat de juf tips gaf voor thuis. Ze gaat naar de Overstap bijeenkomsten, de maandelijkse inloop en de 'koffie met de directie'. En ze zou nog graag meer contact willen met de leerkracht. Zij leest samen met haar kind en ze kijken ook samen naar Nederlandstalige programma's. Tot dit schooljaar ging ze 1 x per maand naar huiswerkbijeenkomsten voor ouders. Ze betreurt het dat deze zijn afgeschaft.

"Ik heb zoveel geleerd van de ouderconsulenten, woorden maar ook hoe ik woordspelletjes kan doen met mijn kind. Die bijeenkomsten waren echt goed voor ouders."

Volgens de ambassadeur van 't Meesterwerk zijn er veel vrouwen die in het buurthuis in Schiedam Oost naar de taal cursus gaan. Die is alleen voor Bulgaren en daarom laagdrempeliger dan de taal cursus op de CON.

ouders van somalische en soedanese herkomst

Op 't Meesterwerk zijn twee van oorsprong Soedanese en drie uit Somalië afkomstige moeders geïnterviewd. Van de Somalische moeders treedt er een namens de school op als ambassadeur voor de Somalische ouders. Zij heeft een beroepsopleiding gevolgd en spreekt goed Nederlands. De andere twee zijn analfabeet, spreken enkele woorden Nederlands en gaan naar de taal cursus op school. Hun thuissituatie is problematisch door schulden en traumatische ervaringen in Somalië. De twee ouders uit Soedan hebben na hun middelbare school nog een vervolgopleiding gevolgd en spreken redelijk goed Nederlands.

De moeders zijn wel tevreden over het contact met school, ze zoeken zelf ook contact met de juf. Twee Somalische moeders

zouden meer contact willen, maar vinden dit lastig door de taal. Ze vragen wel eens aan een bekende of hij kan tolken. Hoewel de ouders niet klagen over het contact, komt zeker niet alle informatie goed over. Volgens een moeder gaat het nu goed met haar kinderen: ze hadden een achterstand, maar door extra hulp van school en oefeningen thuis gaat het nu beter en ze hoeven daarom thuis niets te doen. Echter, volgens de leerkracht bestaat er nog steeds een enorme achterstand en moeten ze thuis lezen.

"De taal is wel een barrière, ik ben zelf nooit op school geweest, ga hier op school naar Nederlandse les maar er zijn leerkrachten die snel praten als ik iets vraag, anderen praten rustiger en dat is fijner. Ik zou het fijn vinden als de juf mij vraagt om even te herhalen zodat het duidelijk is of ik het begrepen heb."

Allen komen ze bij 'koffie met de directie' en nemen ze maandelijks deel aan de inloop in de klas: dit geeft zicht op wat hun kinderen doen en wat de leerkracht doet.

"Een keer per maand mogen we in de ochtend in de klas komen, dan zie ik wat mijn kind doet in de klas, daar leer ik veel van, het zou fijn zijn als ik vaker in de klas mocht zijn."

Som.

"We hebben af en toe koffie met de directie om de nieuwe directeur te leren kennen en te horen wat de plannen zijn. Het mooiste is dat je gewoon vragen kunt stellen aan de directie, je niet zelf een afspraak hoeft te maken."

S

Deze vijf ouders noemen allemaal dat ze thuis een belangrijke rol hebben om te zorgen dat de kinderen oefenen voor toetsen, maar ook door toe te zien op niet te lang televisie kijken, op tijd naar bed gaan en op tijd eten.

"Vorige week kregen we een nieuwsflits over op tijd naar bed gaan en gezond eten. Dat vind ik heel goed. Wat school verder verwacht is dat ons kind buitenspeelt, niet veel huiswerk maakt en iedere dag 10 minuten leest. Dat doen we ook, mijn dochter leest voor aan mij."

S.

De twee analfabete moeders geven aan dat ze het belangrijk vinden dat hun kinderen kansen krijgen. Zij kunnen zelf geen boekjes lezen, maar de vader of een ouder kind wel. Deze twee moeders weten niet waar ze moeten zoeken in de bibliotheek, de andere moeders gaan wel naar de bibliotheek. Tijdens Overstap vertelt de juf ook dat het belangrijk is om een boekje in de bibliotheek te halen. De ouders konden een foto van het boekje maken en daarmee in de bieb een zelfde soort boekje vragen. De adviezen die ze tijdens het rapportgesprek krijgen over rekenen of bepaalde tv programma's zoals Sesamstraat volgen ze naar eigen zeggen op.

"Ik krijg het rapport tijdens het gesprek en de leerkrachten gebruiken termen die heel moeilijk zijn. Het rapportgesprek is te kort om te horen waarom mijn kind zo scoort."

Som.

Een Soedanese moeder vraagt haar kind heel regelmatig wat ze moeilijk vindt. Als ze daar zelf geen hulp bij kan bieden, gaat ze eerst advies vragen bij de taaldocent.

"Ik vraag mijn dochter vaak wat ze doet op school, wat ze moeilijk vindt, nu heb ik net met klokkijken geoefend want ze vindt de grote en kleine wijzer lastig. Soms weet ik ook het antwoord niet, dan vraag ik het eerst in de taalles."

S.

De uit Soedan afkomstige ouders vertellen dat er ouders zijn die niet actief zijn op school maar ook thuis geen activiteiten met hun kinderen doen, omdat dat in Soedan ook niet hoeft.

"Ik probeer ouders uit te leggen en over te halen om te komen maar ze zeggen 'ik spreek de taal niet' of 'ik heb een jong kind'. Maar ze willen eigenlijk niet veranderen. School moet heel duidelijk maken dat ze echt aanwezig moeten zijn, andere ouders kunnen hier een rol in spelen; als ze zien dat zoveel ouders actief zijn, veranderen ze misschien wel."

S.

De ambassadeur met een Somalische achtergrond helpt moeders met dezelfde herkomst gevraagd en ongevraagd met zaken die op school spelen. Ook op verzoek van leerkrachten. Op 't Meesterwerk zijn vijf Somalische gezinnen, waarvan de meeste ouders zelf niet op school zijn geweest. Ook de ouders die al wat langer in Nederland zijn, spreken geen Nederlands. Ze moeten echt gepusht worden om de taal te leren, ze zien zelf niet hoe belangrijk het is, aldus de respondent. Ouders hebben vragen over veranderingen op school, over huiswerk. In groep 3 is het al ingewikkeld voor ouders om hun kind te helpen met Overstap, in hogere groepen weten ze helemaal niet hoe ze hun kind kunnen helpen, is haar analyse.

Van twee van de zes ouders van 't Meesterwerk ging hun kind eerst naar een andere school maar hebben de ouders voor deze school gekozen vanwege de Nederlandse taallessen en andere activiteiten om ouders te ondersteunen in hun rol.

"We zijn met ouders uit Somalië, Marokko, Soedan en andere landen in de ouderkamer. We geven elkaar tips en als iemand een probleem heeft, helpt het om hierover met elkaar te praten."

S.

3.5 Conclusies uit de interviews met ouders

De ouders ervaren allemaal meer of minder de taal als een barrière voor het contact met school. De moeders die bijna geen Nederlands spreken, vinden het lastig om met de leerkracht in gesprek te gaan. Maar zelfs bij de Soedanese moeders die redelijk goed Nederlands spreken, levert het rapportgesprek soms moeilijkheden op vanwege jargon. De laag opgeleide ouders hebben weinig inzicht in de ontwikkeling van hun kind; als het kind tevreden is, zijn zij het ook. De zorgen die de school heeft, komen niet altijd over bij ouders, deels komt dit door de taal, maar ook doordat ouders niet begrijpen wat van hen wordt verwacht.

De laagopgeleide ouders van Bulgaarse afkomst op de CON lijken naar verhouding een grote afstand te hebben tot school; wat mogelijk mede met hun lage opleidingsniveau heeft te maken. Ze hechten niet erg aan contact met de leerkrachten en nemen weinig deel aan collectieve bijeenkomsten. Ze weten nauwelijks wat school van hen verwacht en voor zover ze tips hebben gehad om thuis met hun kind iets te doen of te zorgen dat hun kind thuis zou lezen of rekenen, doen ze hier weinig mee. Ze vinden het niet erg nodig. De laagopgeleide geïnterviewde ouders van Somalische herkomst op 't Meesterwerk hebben meer contact met school en inzicht in wat de school van hen verwacht. Ze zijn zich ervan bewust dat ze thuis iets moeten doen om de kansen van hun kinderen te vergroten. Algemene suggesties zoals naar de bibliotheek gaan of een boek lezen zijn ook voor deze ouders evenwel nog niet concreet genoeg.

De ouders van 't Meesterwerk hebben een beeld van wat de school verwacht dat hun rol thuis is, vooral rond de elementaire zaken zoals op tijd naar bed gaan, gezond en op tijd eten, niet te lang televisie kijken. Ze noemen hierbij de Nieuwsflits van 5 november waarin hieraan aandacht is besteed. Enkele ouders van 't Meesterwerk zouden graag vaker in de groep kunnen kijken, omdat ze dan meer beeld krijgen van wat hun kind doet en sommige ouders geven aan dat ze veel hebben gehad aan de activiteiten om ouders te ondersteunen in hun rol thuis, die nu niet meer georganiseerd worden.

Uit de interviews wordt duidelijk dat het opleidingsniveau van invloed is op wat ouders doen om hun kinderen te ondersteunen bij school en op de mate waarin zij suggesties die ze van school meekrijgen opvolgen. Daarnaast lijken de inspanningen van de school van invloed op deze zaken. De inloop in de groepen, concrete tips voor thuis en inspanningen van ouderconsulenten om de drempel naar school te verlagen dragen bij aan een meer actieve betrokkenheid en beter geïnformeerd zijn door ouders

over wat zij thuis kunnen doen. Een van de verklaringen voor het verschil tussen de laagopgeleide Somalische ouders ('t Meesterwerk) en de Bulgaarse ouders (CON) kan de inzet van de ouderconsulenten en de ambassadeur op 't Meesterwerk zijn. Een andere mogelijke verklaring voor het verschil tussen de laagopgeleide ouders op 't Meesterwerk en de CON is, dat ouders zich gaandeweg meer bewust worden van het belang van actieve ondersteuning van het kind. Ouders op 't Meesterwerk hebben gemiddeld langer ervaring met het Nederlandse onderwijs dan ouders bij de Centrale opvang Nieuwkomers. Een directeur geeft als verklaring voor de geringere betrokkenheid van de ouders van Bulgaarse afkomst dat zij nog meer dan ouders met een Somalische achtergrond sociale en financiële problemen hebben.

3.6 Professionals over de ouders

In deze paragraaf staat de visie beschreven van de onderwijsprofessionals op de betrokkenheid van ouders van Bulgaarse, Somalische en Soedanese herkomst. Omdat met een beperkt aantal professionals is gesproken (11), is dit niet per sé een representatieve weergave van wat leeft in beide schoolteams. Tijdens de interviews kwamen praktisch alle onderwijsprofessionals overigens zelf tot de conclusie dat een meer gerichte inzet van de leerkrachten op ontwikkelingsgerichte activiteiten thuis mogelijk is en winst voor de ontwikkeling van kinderen kan opleveren. De suggesties die zij hebben gedaan zijn in hoofdstuk 5 (aanbevelingen) verwerkt.

OVER OUDERS VAN BULGAARSE HERKOMST

De professionals geven aan dat ouders van Bulgaarse afkomst vaak geen Nederlands spreken, laag- of ongeletterd zijn en dat hun prioriteit bij werk zoeken ligt. De school vraagt ouders geregeld om een tolk mee te nemen, ouders doen dit niet altijd of ze nemen een kind mee die het Nederlands onvoldoende beheerst. Behalve door taalproblemen zijn de leerkrachten van mening dat het contact ook stroef verloopt omdat de ouders weinig inzicht in het onderwijs hebben, niet weten hoe belangrijk hun rol in de ontwikkeling van hun kind kan zijn, en niet weten wat de school van hun verwacht.

"In groep 3 zitten drie Bulgaarse kinderen, twee moeders komen bij de ouderbijeenkomsten van Overstap, de derde moeder niet. Ze is hier nu enkele jaren, spreekt geen Nederlands, is ook niet op het welkomstgesprek geweest en haar kinderen komen vaak te laat. Nu ze weet dat ze daar een boete voor kan krijgen, gaat dat beter. Ik vraag me af of de moeder weet wat haar rol is."

Leerkrachten merken dat Bulgaarse kinderen slecht of geen onderwijs hebben gehad. De ouders verwachten echter wel

dat hun kind bij de overstap naar het regulier onderwijs bij leeftijdgenoten in de klas komt. De ouders hebben veel moeite om te accepteren dat hun kind naar het praktijkonderwijs of het speciaal basisonderwijs gaat als dit nodig is. De leerkrachten vinden Bulgaarse ouders weinig toegankelijk, terwijl het vanwege de grote achterstanden van hun kinderen juist zo belangrijk is dat ze actief worden betrokken in het ontwikkelingsproces van hun kind. Als het kind op een laag niveau uitstroomt, kost het vaak veel moeite om ouders te laten inzien dat er geen hoger niveau mogelijk is. Leerkrachten geven aan dat zowel ouders als kinderen vaak passief zijn, ouders durven geen 'nee' te zeggen, het kind lijkt soms de baas.

"Een meisje in mijn groep is erg dik, ze wil niet meedoen met gym omdat andere kinderen haar uitlachen. Ik heb met vader besproken dat het goed zou zijn als ze op de fiets naar school komt. Volgens vader was ze daar te dik voor en zou ze van de fiets vallen. Hij komt dan ook niet met een ander voorstel. We hebben nu de schoolarts ingeschakeld. En bij gym moet ze meedoen van mij en dan gaat het ook wel. Deze kinderen worden in de watten gelegd door hun ouders, als ze dan iets móeten gaan ze huilen."

"De ouders van een Bulgaars kind in mijn groep wilden voor het 4-weken gesprek eigenlijk niet uit de auto komen. Ze zien de school als een soort tijdbesteding, als opvang. Ik vraag andere ouders te zorgen dat het kind een half uur leest. Ouders zeggen dat het gaat lukken. Toch wordt er vaak niet gelezen, ik vraag er dan ook niet meer naar."

Leerkrachten vinden het belangrijk dat ouders het beeld dat de school van het kind heeft, onderkennen zodat samen verdere stappen gezet kunnen worden. Zij vinden het met ouders van Bulgaarse afkomst moeilijk om tot een probleemanalyse te komen. Bijvoorbeeld een concentratieprobleem zien ouders niet als een probleem als het kind het verder naar zijn zin heeft op school.

De CON heeft moeite om de Bulgaarse ouders bij activiteiten op school te krijgen, zoals de open dag die bedoeld is om ouders te laten zien hoe les wordt gegeven, of de koffieochtend waar algemene onderwerpen zoals leerplicht, schoolmaatschappelijk werk en vaccinaties aan de orde komen. De inloop en de koffieochtend starten direct als de kinderen naar school gaan, dan staan de onderwijsassistenten beneden bij de voordeur en omdat ze echt aandringen gaan wel enkele ouders mee. Tijdens de koffieochtend tolkt de Turkstalige onderwijsassistent, de Bulgaarse ouders gaan na afloop naar haar toe met vragen over financiën of voor hulp om hun kind aan te melden voor sport. Tijdens de laatste ouderavond in november was er voor het eerst een Bulgaarse vader, een andere vader was op de verkeerde locatie.

OVER OUDERS VAN SOMALISCHE EN SOEDANESE HERKOMST

Ouders van Somalische afkomst, ook wanneer zij al langer in Nederland zijn, vertonen vaak kenmerken van nieuwkomers, volgens een van de directeuren. Ze spreken de Nederlandse taal nauwelijks, hebben weinig beeld van het onderwijs en hoewel hun mogelijkheden om hun kind te ondersteunen beperkt zijn, doen ze daar vaak wel hun best voor. Een deel van de Somalische ouders heeft weinig aansluiting bij de school en volgens een leerkracht maakt een deel van deze ouders geen werkjes met de kinderen en doen geen spelletjes. Ze weet niet of het onmacht is of gemakzucht. Soms maakt de school het de ouders ook niet gemakkelijk bijvoorbeeld tijdens het rapportgesprek, geeft een van de leerkrachten wel toe:

“We gebruiken het Kijk! registratiesysteem voor voortgangsgesprekken. Daar zit veel tekst in en ook moeilijke woorden. Hoe leg je deze ouders uit wat visueel waarnemen is?”

De ervaring is wel dat Somalische en Soedanese ouders op 't Meesterwerk bij de inloop aanwezig zijn en ook bij andere activiteiten in de ouderkamer. Dit is volgens de leerkrachten voor een belangrijk deel te wijten aan de inzet van de ouderconsulenten op 't Meesterwerk.

De ervaring van de directeuren is dat het belangrijk is om verwachtingen uit te spreken en duidelijk te maken dat ouders worden verwacht bijvoorbeeld bij rapportgesprekken. De school heeft contact met een hoger opgeleide Somalische man die als een soort intermediair optreedt. Hij organiseert op zondag vanuit de stichting Eurosoma huiswerkbegeleiding voor kinderen en voorlichting voor ouders. De geïnterviewde ouders komen daar ook.

De geïnterviewde professionals geven aan geen problemen te hebben met de ouders afkomstig uit Soedan op school; ze zijn betrokken en de pedagogische aanpak op school en thuis sluit op elkaar aan. Leerkrachten vinden deze ouders vergelijkbaar met ouders uit Syrië, beide groepen ouders zijn wel geschoold. Deze uit Syrië afkomstige kinderen vormen nu op de CON de grootste groep. Met deze ouders is het gemakkelijk om tot samenwerking te komen, ze zijn open, ze vragen om huiswerk omdat ze dit gewend zijn. Ze zijn zeer competitief en vragen aan de leerkracht hoe hun kind presteert in vergelijking met andere Syrische kinderen.

3.7 Conclusies uit de interviews met onderwijsprofessionals

De leerkrachten ervaren een groot taalprobleem bij de ouders met een Bulgaarse en Somalische achtergrond en ze vinden vooral Bulgaarse ouders weinig toegankelijk. Maar ook met Somalische ouders is het nogal eens lastig om tot partnerschap te komen. Bij Soedanese ouders is dit minder het geval. De leerkrachten en ouderconsulenten van 't Meesterwerk geven aan dat Somalische ouders wel bij de inloop zijn en bij activiteiten in de ouderkamer. Tot voor kort waren er in de ouderkamer op 't Meesterwerk veel activiteiten ter ondersteuning van ouders. Niet altijd was er een goede verbinding tussen deze activiteiten en de activiteiten voor de kinderen in de groepen; de communicatie en afstemming tussen de leerkrachten en de ouderconsulenten was niet optimaal.

Op de CON is het moeilijk om de Bulgaarse en Somalische ouders bij collectieve bijeenkomsten te betrekken. De drempel is hoog, het lukt mondjesmaat door op het schoolplein ouders direct aan te spreken en te zorgen voor een tolk. Een persoonlijke en directieve benadering helpt, zo is de ervaring.

De (doorgaans laagopgeleide) ouders met Bulgaarse achtergrond op de CON hebben geen inzicht in de verwachtingen die de school van hen heeft. Leerkrachten vinden het moeilijk om met deze ouders tot een gedeelde probleemanalyse te komen bij de overgang naar het reguliere onderwijs, waarbij deze leerlingen vanwege hun lage startniveau vaak worden verwezen naar het sbo of praktijkonderwijs. Dit levert acceptatieproblemen op bij de ouders, grotendeels veroorzaakt volgens de directeur door die grote afstand tot school.

De onderwijsondersteuning in brede zin is vaak beperkt bij de Bulgaarse en Somalische gezinnen, menen de geïnterviewden; er worden weinig spelletjes gedaan, het advies om thuis te lezen en oefeningen op internet te doen wordt niet opgevolgd. Deze adviezen zijn te vrijblijvend.

Niet alle professionals zijn overigens op de hoogte van de Somalische stichting waar ouders terecht kunnen voor informatie over het onderwijs en kinderen voor huiswerkbegeleiding, zo blijkt uit de interviews.

3.8 Externe ondersteuning

Daar waar ouders zelf niet in staat zijn om hun kind ontwikkelingsgericht te stimuleren kan ondersteuning door externen hulp bieden. Om meer zicht te krijgen op mogelijkheden hiervoor in Schiedam of de nabije omgeving zijn interviews gehouden met stichting Aanzet, Vluchtelingenwerk Maasdelta, stichting Eurosoma en is er contact geweest met de bibliotheek van Schiedam.

De conclusie hieruit is het volgende. Momenteel zijn er in Schiedam geen mogelijkheden voor het inzetten van externe ondersteuning in de gezinnen. Wel zijn er enkele mogelijkheden om ouders meer handvatten te geven voor het ondersteunen van hun kind. Vluchtelingen die net in Schiedam zijn komen wonen krijgen in principe een vrijwillige begeleider vanuit Vluchtelingenwerk die vooral ondersteuning biedt bij het vestigen en allerlei administratieve zaken. Een bezoek met gezinnen aan de bibliotheek is niet standaard in de begeleiding opgenomen maar wel mogelijk. Vluchtelingenwerk Schiedam heeft wekelijks een informatiebijeenkomst op 't Meesterwerk voor nieuwkomers die korter dan een jaar in Schiedam wonen, waarbij een bezoek aan de bibliotheek en het afsluiten van een proefabonnement voor 3 maanden in het programma is opgenomen. In de bibliotheek krijgen ze ook informatie over kinderboeken en over voorlezen. De bibliotheek biedt scholen de mogelijkheid om een workshop voorlezen voor ouders te organiseren. Stichting Eurosoma, voor en door Somaliërs, organiseert iedere zondag huiswerkbegeleiding voor kinderen en voorlichting voor ouders.

In de nabije omgeving van Schiedam zijn goede voorbeelden voor ondersteuning thuis. Stichting Aanzet heeft in Vlaardingen het leesbevorderingsproject 'Voorleesplezier', vergelijkbaar met de landelijke VoorleesExpres en bedoeld voor kinderen met een taalachterstand. Een vrijwilliger komt 18 weken lang het kind eenmaal per week thuis voorlezen waarbij ouders deze taak langzamerhand over moeten nemen. En in Rotterdam bestaat in de 'childrens zone' het project 'Samen leren' van bureau Frontlijn, waarbij stagiaires van de Hogeschool Rotterdam ouders en kind in de thuissituatie ondersteuning bieden bij het stellen van grenzen, positief stimuleren van het kind en de schoolse vaardigheden.

4.1 Advies aan de scholen

OUDERBETROKKENHEID OP DE SCHOLEN

Op de CON is het contact met ouders en het aansturen op onderwijsondersteunend gedrag de verantwoordelijkheid van iedere leerkracht. Er is geen ouderconsulent en geen ouderkamer, daardoor zijn er minder ouders in de school en minder contacten tussen ouders in vergelijking met 't Meesterwerk. De taalles voor ouders gestart in 2015 is een succes, zichtbaar door het aantal deelnemers en betrokkenheid van ouders bij activiteiten in school. Voor de ouderactiviteiten zou het een groot voordeel zijn als de school in één gebouw gehuisvest is, voor ouders van de locatie de Peperklip is bijvoorbeeld de afstand naar de taal cursus groot. Uit de gesprekken met alle professionals van deze school zijn tips gekomen om systematischer aan te sturen op onderwijsondersteuning thuis. Het belangrijkste advies aan de CON in het versterken van het partnerschap met ouders is dan ook om met het team een aanpak uit te werken om systematisch en structureel ouders concrete handvatten voor activiteiten thuis mee te geven, afgestemd op de mogelijkheden van ouders. De geïnterviewde teamleden hebben hier al een goede aanzet voor gegeven.

Op 't Meesterwerk vonden de afgelopen tijd veranderingen plaats in de visie op samenwerking tussen school en ouders. Dat heeft gevolgen voor de aangeboden activiteiten voor ouders. Bij een deel van de ouders en teamleden heeft dit geleid tot onzekerheid over hun rol en plek in de school. Het is voor het vergroten van het draagvlak voor de nieuwe visie van belang om met een werkgroep ouderbetrokkenheid, waarin ouders en teamleden participeren, de visie uit te werken in een aanpak en concrete activiteiten. Er is op deze school veel deskundigheid en ervaring in het bereiken en toerusten van ouders. Om die optimaal te gebruiken is het versterken van de connectie tussen de leerkrachten en de laagdrempelige ouderconsulenten die veel ouders bereiken en ook weten te stimuleren tot onderwijsondersteunend gedrag thuis, prioriteit. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is wel dat het stimuleren tot onderwijsondersteuning thuis een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van leerkrachten en ouderconsulenten.

4.2 Aanbevelingen om het contact met ouders te versterken

Het opbouwen en onderhouden van het contact met ouders is de basis om met ouders te kunnen komen tot een productieve betrokkenheid bij de onderwijsloopbaan van hun kinderen en bij de school. Persoonlijk contact en een open houding zijn de kern voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie, het verlagen

van de drempel en voor het aansluiten bij het taalniveau en de kennis die de ouder heeft van het Nederlandse onderwijs, zo is ook in dit onderzoek weer naar voren gekomen. Daarin kan nog een en ander verbeterd worden. Het expliciteren van de wederzijdse verwachtingen, bijvoorbeeld, biedt kansen (Lusse, 2013). Dit is belangrijk omdat ouders het nu niet allemaal vanzelfsprekend vinden dat zij met hun kind over school praten of regelmatig met school communiceren over hun kinderen; terwijl zij op latere momenten soms voor onaangename verrassingen komen te staan (zoals doorverwijzing van hun kind naar speciaal onderwijs).

Aanbevelingen gericht op het opbouwen en onderhouden van contact

1. Het invoeren van een jaarlijks welkomstgesprek van leerkracht met ouders.
Een van de scholen in dit onderzoek heeft sinds dit jaar een welkomstgesprek bij de start van het leerjaar, in alle groepen, en dit wordt door leerkrachten en ouders positief ervaren.⁶ Tijdens het welkomstgesprek van leerkracht, ouders en eventueel leerling vertellen ouders hoe het gaat met hun kind. Het welkomstgesprek kan een goede start zijn voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie tussen leerkracht en ouders vanaf de start; het geeft ook de mogelijkheid verwachtingen over en weer over de ondersteuning door ouders van hun kinderen te bespreken en voor het uitwisselen van praktische zaken, waaronder actuele contactgegevens. Ook voor kinderen die later in het jaar op school komen is het van belang om standaard dit welkomstgesprek met ouders en leerling te voeren. Een alternatief kan zijn om een welkomstgesprek bij ouders en kind thuis te voeren. Gedurende het jaar kan de leerkracht voortbouwen op dit contact. Het is belangrijk dat leerkrachten steeds laten blijken dat ze het contact met ouders belangrijk vinden (Bakker et al. 2013). Bij bijvoorbeeld afwezigheid van ouders tijdens rapportgesprekken of belangrijke ouderbijeenkomsten laat de leerkracht merken dat de aanwezigheid van ouders belangrijk is door ze na te bellen.
2. Het inzetten van een ouderconsulent en ambassadeurs.
Op een van de betrokken scholen lijkt de inzet van ouderconsulenten te leiden tot een lagere drempel voor ouders

⁶ Voor de start van een nieuwe leerling op school vindt een intakegesprek plaats. Dit gesprek wordt meestal door een directielid met ouders gevoerd. Het welkomstgesprek is een kennismaking tussen ouders en leerkracht.

om in de school te komen. Een dergelijke professionele intermediair tussen ouders en school kan het contact met ouders vergemakkelijken. Om deze inzet effectief te laten zijn, werken leerkrachten en ouderconsulent vanuit eenzelfde visie op partnerschap en is er een goede verbinding tussen leerkrachten en ouderconsulent.

Ook de inzet van ambassadeurs lijkt goed te werken. De ambassadeur is een ouder uit een bepaalde taalgroep, die redelijk goed Nederlands spreekt en de drempel naar school voor andere ouders uit die taalgroep verlaagt. Vooral ouders van nieuwkomers kunnen door het contact met een ambassadeur veel informatie krijgen over het reilen en zeilen op school maar ook over het ondersteunen van hun kind thuis. Voor deze ambassadeurs is het belangrijk dat ze ondersteuning krijgen van een ouderconsulent of een andere professional uit het schoolteam.

3. Ouders persoonlijk aanspreken en via de kinderen bereiken

Het informeren van ouders over ouderactiviteiten door hen persoonlijk aan te spreken, al dan niet via de kinderen, is een tip die uit de literatuur naar voren komt en die op de scholen nog niet altijd wordt gebruikt. Uit de interviews blijkt ook dat ouders het fijn vinden als school ze persoonlijk uitnodigt of vraagt te helpen bij een activiteit.

4. Rapport of voortgangsgesprek

Op een van de scholen worden visuele middelen gebruikt bij rapport- of voortgangsgesprekken (bijv. smiley's) zodat leerling en ouders beter begrijpen hoe het gaat met de ontwikkeling. Het rapport is op deze school voor nieuwkomers gebaseerd op de ontwikkeling van het kind in vergelijking met andere nieuwkomers. Als leerlingen de overstap maken naar het reguliere onderwijs, komen ze bij voorkeur terecht bij leeftijdgenoten. Verschilt het niveau met de leeftijdgenoten teveel dan kan de leerling niet naar het regulier onderwijs. Omdat ouders vaak moeite hebben om te accepteren dat hun kind naar een lager niveau gaat is het van belang ouders niet alleen een toelichting te geven over de ontwikkeling van het kind in vergelijking met nieuwkomers, maar ook in vergelijking met leeftijdgenoten in het reguliere onderwijs die het Nederlands beheersen. Zo zien ouders beter als de prestaties van hun kind achterblijven en zullen ze wellicht eerder de noodzaak zien om de suggesties van leerkrachten om thuis hun kind te ondersteunen in de praktijk te brengen.

Aanbevelingen gericht op groepsactiviteiten

5. Het verdient aanbeveling regelmatig een inloopmogelijkheid op de groep van het kind te organiseren, omdat dit ouders veel zicht geeft op het onderwijs aan hun kind en een mogelijkheid geeft om meer in contact te komen met leerkrachten. In het onderzoek is gebleken dat hier bij verschillende ouders behoefte aan is; daarbij is het wel belangrijk ook ouders te betrekken die minder vaak komen. Waar mogelijk met inzet van ouderconsulenten of ambassadeurs.

6. Ouderavond op de eigen leslocatie van de kinderen

De CON heeft verschillende leslocaties. Er worden maar op één locatie ouderavonden georganiseerd. Als dit op beide locaties zou gebeuren zou de opkomst vermoedelijk hoger zijn. De school waar hun kind les heeft, staat dichterbij ouders, en een ouderavond op de eigen locatie levert ook meer herkenbaarheid op tussen ouders onderling. Zij kennen elkaar al van gezicht, en zitten niet tussen ouders die zij niet kennen. De leerkrachten kunnen een rol in de organisatie spelen en er op aansturen dat de ouders van de betreffende locatie komen.

7. Ouders clusteren per taalgroep

De inzet van ouderconsulenten en ambassadeurs die de eigen taal spreken van ouders blijkt een goed middel om individuele ouders te informeren. Het is te overwegen om ook op groepsniveau af en toe (bijvoorbeeld eens per jaar) bijeenkomsten te organiseren voor specifieke taalgroepen in aanwezigheid van een tolk, ouderconsulent of ambassadeur die de taal spreekt, vooral voor ouders met weinig kennis over het schoolsysteem en een slechte beheersing van het Nederlands, zoals ouders van Bulgaarse herkomst. De bijeenkomst zou ouders de mogelijkheid moeten bieden om ook in hun eigen taal uit te wisselen. Zo'n bijeenkomst kan breed zijn opgezet; een gesprek over de toekomst van hun kinderen, wat ouders nodig hebben om hun kind te ondersteunen en tegelijkertijd informatie te geven over het onderwijs en wat de ouders thuis kunnen doen.

4.3 Aanbevelingen om onderwijsondersteunend gedrag te bevorderen

Onderwijsondersteuning thuis houdt niet alleen in zorgen dat het kind huiswerk maakt of helpen bij huiswerk en voorlezen; praten over school en aanmoedigen zijn zeker zo belangrijk. De interactie met het kind staat voorop. Voorwaarde om onderwijsondersteunend te zijn is dat ouders zich bewust zijn van het belang daarvan en dat ze in staat zijn die rol op zich te nemen. Uit onderzoek blijkt dat het helpt als de leerkracht ouders vraagt om hun kind thuis te helpen en hen praktische en gedetailleerde tips geeft hoe ze dit kunnen doen (Drummond en Stipek, 2004, Cohen et al., 2013).

Uit de interviews blijkt dat een deel van de ouders het belang niet ziet van hun rol in de ontwikkeling van hun kind of niet uit de voeten kan met het advies van de school. De verwachtingen die de ouders van school hebben zijn hoog. Ouders moeten daarom, vanaf de dag dat het kind op school komt, doordrongen worden van de achterstand die hun kind heeft in te halen en vooral van de rol die zij daarbij zelf kunnen hebben (of hoe ze hulp kunnen inschakelen op de punten waar zij zelf tekort schieten).

Aanbevelingen gericht op individueel contact over onderwijsondersteuning thuis

1. Gerichte opdrachten

Beide scholen zijn terughoudend met het geven van huiswerk. In een deel van de gezinnen waar kinderen het juist nodig hebben, vinden niet of nauwelijks ontwikkelingsgerichte activiteiten plaats, zo blijkt evenwel. Zonder de kinderen echt huiswerk te geven kunnen de leerkrachten door gerichte opdrachten te geven ouders aanmoedigen hun kind thuis te stimuleren tot ontwikkelingsgerichte activiteiten. Een deel van de ouders geeft te kennen dat zij concrete tips willen hoe hun kind te ondersteunen. Tips zijn soms te algemeen en onvoldoende afgestemd op de mogelijkheden van de ouder. Wat lijkt te werken, is de tips heel concreet te maken, bijvoorbeeld: het bekijken van een specifiek educatief programma, het lezen van een boekje of het spelen van een spelletje als huiswerkopdracht geven en de volgende dag in de klas nagaan of het is gebeurd. Ook ouders een verhaal laten vertellen aan hun kind of een kind iets concreets laten voorlezen aan ouders zijn voorbeelden van gerichte opdrachten.

Dit is concreter dan een algemeen advies om een boekje met je kind te lezen, Nederlandstalige televisie te kijken of

naar de bibliotheek te gaan. Door de suggesties concreet te maken, de opdrachten te bespreken in de klas én met ouders tijdens de voortgangsgesprekken zetten de leerkrachten structureel en systematisch in op het stimuleren van ontwikkelingsgericht gedrag. Het kan helpen in het team met elkaar te bespreken hoe deze vorm van huiswerk duidelijk aan ouders uit te leggen en met elkaar een systeem te ontwikkelen om het huiswerk te controleren en om te bekrachtigen dat het wordt gedaan. Leerkrachten informeren ouders hierover en maken ouders duidelijk dat school alleen bijvoorbeeld de achterstand in taal niet kan inhalen.

2. Handelingsrepertoire leerkrachten vergroten

Leerkrachten geven ouders het advies om thuis te lezen, in de klas blijkt dan nogal eens dat het niet is gebeurd of de ouder zegt dat het kind het niet doet. De leerkracht kan met de ouder en het kind bespreken waarom het niet lukt, wat ze eraan kunnen doen en hierover afspraken maken. Wellicht is daarbij ondersteuning nodig, over *hoe* dit te doen als leerkracht.

3. Tips voor thuis op papier

Leerkrachten geven ouders veel tips over relevante websites, televisieprogramma's, uitzending gemist et cetera, blijkt uit de gesprekken met leerkrachten. Voor ouders die nieuw zijn in Nederland is dit niet vanzelfsprekend en is het handig om deze tips voor thuis op papier te zetten (concreet en in eenvoudige taal). Zo kunnen ze thuis de tips nog eens nakijken.

Aanbevelingen gericht op groepsactiviteiten ter bevordering van onderwijsondersteuning thuis

1. Spelletjes spelen

Veel ouders hebben geen spelletjes thuis en zien de meerwaarde er niet van, volgens een aantal onderwijsprofessionals. Tijdens een koffieochtend of in de ouderkamer kan een ouderconsultant, leerkracht of ambassadeur met ouders verschillende spelletjes spelen en bespreken wat hun kind daarvan kan leren. Hiermee worden ze zich bewust van de meerwaarde van spelletjes. Een ouderconsultant of leerkracht kan tips geven waar ouders spelletjes kunnen kopen of lenen (wellicht zijn ze ook van school te lenen). Een suggestie van een leerkracht was om kinderen zelf spelletjes te laten ontwerpen en knutselen. Hiermee kunnen ouders op school spelen of de kinderen kunnen deze zelfgemaakte spelletjes mee naar huis nemen en thuis met hun ouders spelen.

2. Bezoeken bibliotheek

Niet voor alle ouders is de tip om naar de bibliotheek te gaan voldoende concreet. Niet alle ouders zijn bekend met het fenomeen bibliotheek, weten hoe belangrijk lezen is en wat en hoe ze moeten zoeken. In samenwerking met de bibliotheek in Schiedam kan de school een workshop voor ouders organiseren waarin ook voorlichting wordt gegeven over het belang van communiceren met kinderen en praten over school en dat je je kind ook op die manier kunt ondersteunen, ook als je het Nederlands niet beheerst en dus niet kunt helpen met huiswerk. Ook kan de school andere ouders of vrijwilligers zoeken om met ouders naar de bibliotheek te gaan en daar uitleg te geven over het zoeken van boeken, over voorlezen en om ouders te laten zien hoe dit in de praktijk vorm krijgt.

van de taal aan een volwassene. Een betere taalbeheersing van de ouder helpt voor het contact met de leerkracht en voor het begeleiden van het kind in de onderwijsloopbaan.

3. Naschoolse activiteiten

Een laatste aanbeveling luidt: samenwerking zoeken met migrantenzelforganisaties zoals Eurosoma waar hoogopgeleiden van Somalische komaf voorlichting geven aan ouders en huiswerkbegeleiding bieden voor kinderen. Daarnaast is het inzetten op naschoolse activiteiten voor kinderen op het gebied van sport en cultuur belangrijk, ook omdat met name de Bulgaarse (en Poolse) kinderen volgens geïnterviewden vaak alleen thuis zijn (zie ook eerder onderzoek, bijv. Vogels, Gijsberts & Ten Draak, 2014).

4.4 Mogelijkheden voor externe ondersteuning

Uit de interviews met ouders blijkt dat een deel van de ouders die thuis nauwelijks een rol spelen in het stimuleren van de ontwikkeling van hun kind, open staat voor ondersteuning thuis door een externe ondersteuner op voorwaarde dat het nodig is. Omdat deze ouders niet altijd op de hoogte zijn van de ontwikkelingsfase van hun kind en het belang van ontwikkelingsstimulering, is het van belang dat de leerkracht of de school duidelijk maakt waarom dit noodzakelijk is. Momenteel zijn er geen concrete mogelijkheden voor ondersteuning van gezinnen thuis in Schiedam door vrijwilligers (zoals de VoorleesExpress of Voorleesplezier). Directies van de scholen zouden met de gemeente kunnen overleggen of dergelijke vormen van ondersteuning te organiseren zijn in Schiedam. Als de mogelijkheid er wel komt, kan de school ouders het dringende advies geven om zich daarvoor aan te melden. Daarnaast kan de school het volgende doen:

1. Inzetten netwerk ouders

De leerkracht kan ouders die hun kind niet kunnen helpen met lezen of andere educatieve activiteiten vragen of iemand in hun omgeving kan helpen. En vragen of het mogelijk is die persoon mee te nemen naar het rapportgesprek of een apart gesprekje zodat de leerkracht duidelijk kan maken wat de bedoeling is van de ondersteuning thuis.

2. Taalles aan huis

Vluchtelingenwerk Maasdelta Schiedam heeft (beperkt) de mogelijkheid voor Taal op Maat, een taal traject thuis waarbij wekelijks een taalcoach komt helpen bij het leren

- Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M. & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Beek, S., Van Rooijen, A. & de Wit, C. (2007). *Samen kun je meer dan alleen: Educatief partnerschap met ouders in primair en voortgezet onderwijs*. 's-Hertogenbosch: KPCgroep.
- Buuren, K. van, & Lucassen, G. (2010). *Onderzoeksrapport effectiviteit van de VoorleesExpress*. Utrecht: Soda Producties.
- Cohen, L., Wouden, M. Van der, Jakobs, E. & Slot, J. (2013). *Ouders en docenten als team. Mening van ouders, docenten en directeuren*. Amsterdam: DMO.
- Desforges, C. & Abouchaar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment. A literature review*. London: Department for education skills
- Distelbrink, M., Pels, T. Jansma, A. & Gaag, R. van der (2012). *Ouderschap versterken. Literatuurstudie over opvoeding in migrantengezinnen en de relatie met preventieve voorzieningen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Hermans, A., Bruins, J. & Zwaga, P. (2014). *Leren van de blik van ouders en professionals. Verkenning naar het onderwijs aan Poolse en Bulgaarse kinderen in Nederland*. Utrecht: FORUM.
- Ladky, M., & Peterson, S. (2008). *Successful practices for immigrant parent involvement: An Ontario perspective*. *Multicultural Perspectives*, 10(2), 82-39
- Lusse, M, Walraven, G., Rie, S. De la (2011). *Thema Ouderbetrokkenheid. Literatuurverkenning children's zone*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.
- Lusse, M. (2013). *Een kwestie van vertrouwen. Een ontwerpgericht onderzoek naar het verbeteren van het contact met ouders in het 'grootstedelijke' vmbo als bijdrage aan preventie van schooluitval*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.
- Mesman, J. (2010). *Oud geleerd, jong gedaan: Investeren in ouders bevordert onderwijskansen van kinderen*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Scheele, A.F. (2010). *Home language and mono- and bilingual children's emergent academic language: A longitudinal study of Dutch, Moroccan-Dutch, and Turkish-Dutch 3- to 6-year-olds*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Tuk, B (2012). *Weerbaarheidstrainingen voor kinderen die nieuw zijn in Nederland*. Utrecht: Pharos.
- Vogels, R., Gijsberts, M., & Draak, M. den (2014). *Poolse, Bulgaarse en Roemeense kinderen in Nederland. Een verkenning van hun leefsituatie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

	Herkomst	Leeftijd kinderen	NL taalles gevolgd	Thuis taal	Aantal jaren in NL	Betaald werk
Ouder B CON	Bulgarije	Dochter 12 Zoon 18	Ja	Bulgaars, Turks	2	Ja
Ouder B CON	Bulgarije	Zoon Dochter 8 jaar	Nee	bulgaars	1	Ja
Ouder B CON	Bulgarije	Dochter 6	Nee	bulgaars	3	Ja
Ouder B CON	Bulgarije	Zoon 6	Nee	Bulgaars, Turks Man spreekt NI	3	Ivm zwangerschap Nu niet
Ouder B 't Meesterwerk	Bulgarije ambassadeur	Zoon 7 jaar Zoon 16 jaar	Ja		4	Ja
Ouder Som 't Meesterwerk	Somalie	2 kinderen in Somalie Dochter 14 Jongen 7 Meisje 4	ja	Somalisch	3	Nee
Ouder Som 't Meesterwerk	Somalië	Zoon 2,5 Dochter 5 Zoon 7 2 Zoons van 11	ja	Somalisch, Beetje NI	4	Nee
Ouder Som 't Meesterwerk	Somalië ambassadeur	Dochter 6 jaar Zoon 5 jaar Dochter 4 jaar	Ja	Somalisch Nederlands	10	Nee
Ouder S 't Meesterwerk	Soedan	Dochter 16 Dochter 9	Ja	Arabisch	4	Nee
Ouder S 't Meesterwerk	Soedan	Zoon 13, dochter 11 en 7 Zoon 9 mnd	Ja	Nubisch, Arabisch	6	Nee

Organisatie	Onderwijsprofessionals	Functie
Centrale Opvang Nieuwkomers Schiedam	Wilma Timmer	Directeur
	Rosanne Falleh-van Herk	Leerkracht
	Ingrid van Arnhem	Leerkracht
	Marlise Ruitenbeek	Leerkracht
	Lima Al-Kathib	Onderwijsassistent
	Nurdan Temizkan	Onderwijsassistent
't Meesterwerk Schiedam	Cécile Segers	Directeur
	Linda Zandboer	Leerkracht
	Marlène van Otterloo	Onderwijsassistent
	Sarab Hamel	Ouderconsulent
	Ayfer Ülker	Ouderconsulent
Stichting Aanzet	Nawal Al-Baz	Coordinator
Stichting Eurosoma	Guled Ahmed	Voorzitter
Vluchtelingenwerk Maasdelta	Margarita Mena	Medewerker introductie en integratieactiviteiten

Colofon

Financier: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Auteurs: Drs. A.Hermans
Met medewerking van Dr. M.Distelbrink
Ontwerp: Design Effects
Uitgave: Kennisplatform Integratie & Samenleving
p/a Kromme Nieuwegracht 6
3512 HG Utrecht
T (030) 2303260

De publicatie kan gedownload worden via de website van het Kennisplatform Integratie & Samenleving: <http://www.kis.nl>.

ISBN 978-90-5830-710-1

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2016.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

KENNISPLATFORM INTEGRATIE & SAMENLEVING

Kennisplatform Integratie & Samenleving doet onderzoek, adviseert en biedt praktische tips en instrumenten over vraagstukken rond integratie, migratie en diversiteit. Daarnaast staat het platform open voor vragen, signalen en meningen en formuleert daar naar beste vermogen een antwoord op.

Deze kennisuitwisseling is bedoeld om een fundamentele bijdrage te leveren aan een pluriforme en stabiele samenleving.

Blijf op de hoogte van alle projecten, vragen en antwoorden en andere kennisuitwisseling via www.kis.nl, de [nieuwsbrief](#), [Twitter](#) en [LinkedIn](#).

